

Bartosz Sobotka

*dr nauk ekonomicznych, Wyższa Szkoła
Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie*

ANALIZA SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO W KONINIE W KONTEKŚCIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Wprowadzenie

Konin jest miastem na prawach powiatu w województwie wielkopolskim z liczbą mieszkańców 73 522 w 2019 roku. Miasto charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną, leży prawie w połowie drogi pomiędzy Poznaniem i Łodzią przy autostradzie A2.

Zgodnie z danymi z zakresu demografii i rynku pracy stopa bezrobocia na koniec 2019 roku wynosiła w powiecie 5,7% w porównaniu do 1,8% w województwie. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców wynosił –2,4, a w tym samym okresie na terenie województwa wynosił 0,9. Saldo migracji wyniosło –563 osób. Ludność według ekonomicznych grup wieku wynosiła odpowiednio: w wieku przedprodukcyjnym – 15,4%; w wieku produkcyjnym – 58,4%; w wieku poprodukcyjnym – 26,2%¹.

Powyższe dane świadczą o negatywnych zjawiskach w zakresie demografii i rynku pracy w szczególności w porównaniu do danych regionalnych. Ma to odzwierciedlenie w zapisach dokumentu strategicznego dla miasta Konina. Według strategii rozwoju „Konin. Zielone Miasto Energii Strategia Rozwoju Miasta Plan 2020–2030” aż trzy z czterech zdefiniowanych w niej największych zagrożeń mogą być rozwiązywane za pomocą

¹ https://poznan.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_miast/miasto_konin.pdf.

działań korespondujących z realizacją działań w obszarze dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Zagrożeniami tymi są:

- a. Industrialne – W Koninie i okolicach kończą się zasoby węgla. Następuje też odejście od tradycyjnej energetyki opartej na źródłach nieodnawialnych. Tym samym największych pracodawców z sektora węglowo-energetycznego dotyka kryzys i zmniejsza się liczba miejsc pracy.
- b. Społeczno-gospodarcze – Niski poziom przedsiębiorczości w mieście zwiększany jest przez przyzwyczajenie mieszkańców do dotychczasowego zabezpieczenia socjalnego z zakładów pracy. Brakuje ducha współpracy i przedsiębiorczości.
- c. Społeczno-miejskie – Konin charakteryzuje niska aktywność społeczna. Dodatkowym problemem jest migracja potencjalnie najaktywniejszych osób i generalne wyludnianie się miasta, przede wszystkim z młodych ludzi².

Badanie oferty placówek edukacyjnych oraz ich wkładu w zaspokajanie potrzeb rynku pracy

W roku szkolnym 2019/2020 na terenie Konina funkcjonowały następujące placówki (dla których gmina jest organem prowadzącym), oferujące kształcenie zawodowe: Zespół Szkół im. M. Kopernika, Zespół Szkół Górniczo-Energetycznych im. Stanisława Staszica, Zespół Szkół Budownictwa i Kształcenia Zawodowego im. Eugeniusza Kwiatkowskiego, Zespół Szkół Technicznych, a także Zespół Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stefana Batorego.

W styczniu i lutym 2021 roku zostało przeprowadzone badanie z wykorzystaniem formularzy papierowych (PAPS) we współpracy z Urzędem Miejskim w Koninie. Wzięło w nim udział pięć placówek prowadzonych przez gminę Konin, w których realizowane jest kształcenie zawodowe. Przedmiotem badania była oferta placówek edukacyjnych oraz ich wkład w zaspokajanie potrzeb rynku pracy (liczba i struktura absolwentów). Badanie miało charakter reprezentacyjny, a jako metodę

² UCHWAŁA VIII KADENCJI RADY MIASTA KONINA Nr 293 – w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Konina Plan 2020–2030.

badawczą wykorzystano ankietę, zbierającą dane ilościowe i jakościowe³. Respondenci (dyrektorzy placówek edukacyjnych) pytani byli o ocenę posiadanych zasobów edukacyjnych oraz zakres współpracy szkół z otoczeniem społeczno-gospodarczym, zwłaszcza w aspekcie kształtowania ich oferty edukacyjnej.

W prowadzonych przez gminę Konin technikach i szkołach branżowych uczniowie kształcili się w 32 zawodach: technik informatyk, stolarz, technik ekonomista, technik logistyk, technik mechatronik, technik żywienia i usług gastronomicznych, mechanik pojazdów samochodowych, technik hotelarstwa, kucharz, ślusarz, technik pojazdów samochodowych, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, technik budownictwa, technik elektryk, technik handlowiec, technik teleinformatyk, sprzedawca, technik spedytor, fryzjer, technik geodeta, technik usług fryzjerskich, elektryk, technik elektronik, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, kierowca mechanik, mechatronik, murarz-tylnik, monter instalacji i urządzeń sanitarnych, technik architektury krajo-brazu, mechanik, monter maszyn i urządzeń, blacharz, elektromechanik pojazdów samochodowych.

Z perspektywy dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy o wiele ważniejsza jest informacja o liczbie absolwentów (uczniów ostatnich klas) poszczególnych kierunków kształcenia, z uwagi na fakt, że ukończenie pewnego etapu edukacji czyni ich gotowymi do wejścia na rynek pracy. Stanowią oni zatem grupę uczących się, najbardziej atrakcyjną dla pracodawców szukających zazwyczaj pracowników gotowych podjąć zatrudnienie jak najszybciej.

W tabeli nr 1 przedstawiono liczbę ostatnich klas szkół zawodowych w roku szkolnym 2019/2020 roku wg kierunków kształcenia w Koninie (w tabeli uwzględniono obszary kształcenia z największą liczbą absolwentów).

³ Zakres przedmiotowy ankiety opracowany został stosownie do przyjętego celu badania, formularz ankietowy zawierał 27 pytań otwartych i półotwartych. Dostarczono go do respondentów w wersji papierowej, dzięki wsparciu Urzędu Miasta Konin.

Tabela 1. Uczniowie ostatnich klas szkół zawodowych (technika i szkoły branżowe) w roku szkolnym 2019/2020 roku wg kierunków kształcenia w Koninie

Zawód	Liczba uczniów, którzy rozpoczęli naukę w ostatniej klasie	Udział procentowy
Technik informatyk	104	13%
Technik ekonomista	68	9%
Technik mechatronik	54	7%
Technik logistyk	47	6%
Technik hotelarstwa	38	5%
Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	37	5%
Kucharz	35	5%
Technik żywienia i usług gastronomicznych	29	4%
Mechanik pojazdów samochodowych	28	4%
Technik pojazdów samochodowych	26	3%
Technik elektryk	25	3%
Technik handlowiec	25	3%
Technik teleinformatyk	25	3%
Ślusarz	23	3%
Sprzedawca	21	3%
Technik spedytor	19	2%
Fryzjer	18	2%
Technik budownictwa	18	2%
Technik geodeta	16	2%
Technik usług fryzjerskich	16	2%
Elektryk	15	2%
Technik elektronik	13	2%
Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	13	2%
Kierowca mechanik	12	2%
Mechatronik	12	2%
Stolarz	12	2%
Technik architektury krajobrazu	12	2%

Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	5	1%
Mechanik, monter maszyn i urządzeń	4	1%

Źródło: Opracowanie własne.

Do najliczniejszych grup (profilu kształcenia) należą: technik informatyk, technik ekonomista, technik mechatronik, technik logistyk, technik hotelarstwa, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, kucharz, technik żywienia i usług gastronomicznych oraz mechanik pojazdów samochodowych

Zestawiając powyższe dane z głównymi wyzwaniem, przed którymi stoi miasto wg *Strategii rozwoju Konina Plan 2020–2030 r.*⁴, można zauważyć, że kierunki kształcenia w zasadzie z nimi korespondują. Dynamikę zmian (dostosowanie do aktualnych i przyszłych potrzeb kompetencyjnych) obrazuje tabela nr 2.

Tabela 2. Dynamika wzrostu liczby absolwentów na wybranych kierunkach kształcenia w Koninie

Zawód	Liczba uczniów ostatnich klas w roku szkolnym 2019/2020	Liczba uczniów ostatnich klas w roku szkolnym 2017/2018	Dynamika zmian
Technik handlowiec	25	15	67%
Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	37	28	32%
Technik informatyk	104	82	27%
Technik ekonomista	68	54	26%
Stolarz	12	10	20%
Mechatronik	12	11	9%
Ślusarz	23	23	
Technik geodeta	16	16	-

⁴ Uchwała Nr 293 – w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Konina Plan 2020–2030, s. 55.

Mechanik, monter maszyn i urządzeń	4	4	-
Elektromechanik pojazdów samochodowych	1	1	-
Technik budownictwa	18	19	-5%
Technik hotelarstwa	38	41	-7%
Technik logistyk	47	53	-11%
Technik mechatronik (łącznie kwalifikacja E. 18. i E19	54	64	-16%
Technik elektryk	25	30	-17%
Technik teleinformatyk	25	30	-17%
Elektryk	15	18	-17%
Technik architektury krajobrazu	12	15	-20%
Kucharz	35	44	-20%
Sprzedawca	21	27	-22%
Technik żywienia i usług gastronomicznych	29	40	-27%
Mechanik pojazdów samochodowych	28	41	-32%
Technik pojazdów samochodowych	26	41	-37%
Fryzjer	18	29	-38%
Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	5	9	-44%
Technik elektronik	13	25	-48%
Technik spedytor	19	0	-
Technik usług fryzjerskich	16	0	-
Kierowca mechanik	12	0	-
Blacharz	1	0	-
Murarz-tylnkarz	0	9	-
Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	0	31	-
Technik ochrony środowiska	0	20	-
Technik obsługi turystycznej	0	21	-
Piekarz	0	3	-
Lakiernik	0	2	-
Cukiernik	0	2	-
Fotograf	0	2	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

O ile w obszarze kierunków kształcenia powiązanych z postawami przedsiębiorczymi i nowoczesnymi technologiami, będącymi podstawą rozwoju kapitału społecznego w ramach czwartej rewolucji przemysłowej (technik informatyk, technik ekonomista, technik teleinformatyk), liczby kształcącej się młodzieży stanowią wysoki odsetek całości i co więcej zauważalny jest wzrost tych liczb, tak dostrzegalna jest potrzeba intensyfikacji działań polegająca na zwiększeniu liczby osób kształcących się w obszarze powiązanim z transformacją ekologiczną. Warto także zwrócić uwagę na pojawienie się nowego kierunku – technik spedytor, który uzupełnia profil technik logistyk, zgodnie z zapisami kierunków rozwoju Konina w strategii na lata 2020–2030 i generalnym trendem rozwoju logistyki i łańcuchów dostaw w erze postcovidowej.

Na przygotowanie absolwentów do wykonywanej pracy istotny wpływ ma stan infrastruktury służącej do kształcenia zawodowego. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat we wszystkich badanych placówkach dokonano modernizacji pracowni lub warsztatów. Jednakże dane te nie przekładają się bezpośrednio na autoocenę własnej infrastruktury. I tak w 5-stopniowej skali (bardzo dobrze, dobrze, średnio, źle, bardzo źle) w czterech placówkach stan infrastruktury oceniono jako dobry, a w jednej jako przeciętny. Wyniki te w zestawieniu z krytyczną oceną szkolnictwa zawodowego w Polsce, dokonaną przez Najwyższą Izbę Kontroli w 2016, wskazują na potrzebę ciągłego doposażania infrastruktury dydaktycznej w związku z dynamiką zmian technologicznych⁵.

W ramach badania dokonano także analizy współpracy szkół zawodowych z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Analiza ta ma istotne znaczenie dla rozwoju systemu szkolnictwa zawodowego w Koninie. Kwestią bezsporną jest fakt, że wraz ze wzrostem poziomu współpracy oraz jej jakości rośnie poziom dopasowania kształcenia do potrzeb rynku pracy. Wyniki badania wskazują, że wszystkie placówki współpracują z przedsiębiorcami.

W tabeli nr 3 przywołano odpowiedzi respondentów na temat form współpracy ich szkół z pracodawcami w Koninie.

⁵ *Informacja o wynikach kontroli*, 2016, s. 9.

Tabela 3. Formy współpracy szkoły z pracodawcami w Koninie

Formy współpracy szkoły z pracodawcami	Liczba udzielonych odpowiedzi*
Płatne staże	3
Organizowanie kursów/szkoleń dla uczniów przez pracodawców	3
Przekazanie sprzętu, narzędzi niezbędnych do realizacji zajęć dydaktycznych	3
Tworzenie klas patronackich	3
Organizowanie konkursów dla uczniów przez pracodawców	2
Sponsorowanie przez pracodawców stypendiów dla uczniów	1
Przekazywanie nauczycielom informacji o nowościach technologicznych wykorzystywanych w przedsiębiorstwach	1
Przekazanie środków finansowych na zakup pomocy dydaktycznych	1
Prelekcje, wykłady, spotkania z uczniami na terenie szkoły	1

*można było wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Najbardziej popularnymi formami współpracy było organizowanie: płatnych staży, organizowanie kursów/szkoleń dla uczniów przez pracodawców, przekazanie sprzętu, narzędzi niezbędnych do realizacji zajęć dydaktycznych oraz tworzenie klas patronackich, co jest przejawem wysokiego stopnia współpracy i zaangażowania interesariuszy.

W Zespole Szkół Energetycznych im S. Staszica powstała klasa patronacka firmy Impexmetal SA (Huta Aluminium), w Zespole Szkół Budownictwa i Kształcenia Zawodowego im. Eugeniusza Kwiatkowskiego otworzono nowy kierunek w odpowiedzi na zapotrzebowanie zgłaszane przez firmę Artdom (technik chłodnictwa i klimatyzacji). Natomiast w Zespole Szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Stefana Batorego w Koninie we współpracy Konińską Izbą Gospodarczą i Izbą Administracji Skarbowej w Poznaniu na profilu technik ekonomista w ramach tzw. innowacji pedagogicznej, rozszerzono zakres nauczanych treści w obszarze administracji celno-skarbowej, a w szkole branżowej stworzono klasę branżową (kierowca mechanik-strażak) we współpracy z PHU Turbo oraz z Państwową Strażą Pożarną.

Niestety z żadnej placówki nie wskazano na współpracę polegającą na organizowaniu praktyk dla nauczycieli. Można uznać ten wynik za niezadowalający, gdyż przyjmuje się właśnie, że poprzez bezpośredni kontakt

nauczyciela zawodu z biznesem nabywa się aktualną wiedzę i kompetencje, które można następnie przekazać uczniom. Jest to tym bardziej istotne, gdy weźmiemy pod uwagę szybkość procesów związanych ze zmianami technologicznymi w gospodarce, co wiąże się ze dezaktualizacją wiedzy nabytej przez nauczycieli w okresie ich kształcenia.

Ponadto do najważniejszych przeszkód w zakresie intensyfikacji współpracy z przedsiębiorstwami w badanym okresie ankietowani dyrektorzy szkół zaliczyli:

- pandemię COVID-19;
- upadłość dużych podmiotów gospodarczych w regionie;
- przepisy prawa obowiązujące w zakładach pracy (przyjmowanie na praktyki osób powyżej 18 lat);
- brak zainteresowania pracodawców udziałem w spotkaniach dotyczących współtworzenia/modyfikowania programów nauczania dla konkretnego zawodu.

O ile części z wymienionych powyżej barier nie można pokonać, bowiem mają formalny charakter (np. wiek uczniów) lub są nieprzewidywalne (pandemia COVID-19), tak brak zainteresowania pracodawców udziałem w spotkaniach dotyczących współtworzenia/modyfikowania programów nauczania dla konkretnego zawodu wydaje się nie tylko możliwe do pokonania, ale w niedługim czasie przedsiębiorcy będą wręcz zabiegali o ścisłą współpracę z placówkami edukacyjnymi z uwagi na presję w zakresie pozyskiwania wykwalifikowanych pracowników w odpowiedni sposób.

W ramach ankiety zadano także bardziej szczegółowe pytania dotyczące sposobów dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy przez konińskie szkoły zawodowe (Tabela 4.).

Tabela 4. Sposoby identyfikacji potrzeb lokalnego rynku pracy w Koninie

Sposoby w jaki szkoła identyfikuje potrzeby lokalnego rynku pracy (pracodawców)	Liczba udzielonych odpowiedzi*
Rozmowy bezpośrednie z pracodawcami	5
Analiza danych PUP	5

Kontakty z organizacjami pracodawców	4
Informacja zwrotna od absolwentów	4
Intuicyjne rozeznanie rynku	4
Analiza raportów z badań rynku pracy	3
Dane z Kuratorium Oświaty	2
Przez ankietowanie	1

*można było wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Wszyscy respondenci wskazali na rozmowy bezpośrednie z pracodawcami oraz analizę danych PUP jako sposoby dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy. W szczególności ten pierwszy sposób ma aspekt pozytywny, ponieważ wskazuje na fakt istnienia relacji pomiędzy tymi podmiotami. Jednakże uważa się, że zasadnym byłaby bardziej metodyczna forma tych rozmów np. za pomocą ankietowania, warsztatów grupowych, czy też poprzez analizę dokumentów strategicznych przedsiębiorstw, które nie były wskazywane przez żadną placówkę.

Najczęściej stosowaną metodyką działań placówki w zakresie przygotowania i uruchomienia nowego kierunku kształcenia (zob. Tab. 5.) jest podjęcie współpracy w tym zakresie z konkretnymi pracodawcami oraz analiza danych o bezrobociu w powiecie lub/i w regionie – 100% szkół. Zastanawiający jest – uważany za najbardziej pożądaną metodykę działań – brak wskazań na zlecenie wykonania analizy rynku pracy danego zawodu, zapotrzebowania, wymagań pracodawców/przedsiębiorców.

Tabela 5. Metodyka działań placówki w zakresie przygotowania i uruchomienia nowego kierunku kształcenia w Koninie

Metodyka działań placówki w zakresie przygotowania i uruchomienia nowego kierunku kształcenia (w nowym zawodzie, w nowej specjalności zawodowej):	Liczba udzielonych odpowiedzi
Podjęcie współpracy w tym zakresie z konkretnymi pracodawcami	5
Analiza danych o bezrobociu w powiecie lub/i w regionie	5
Konsultacje z uczniami/absolwentami	5
Analiza oferty edukacyjnej innych placówek	3

Podjęcie współpracy z organizacjami, stowarzyszeniami skupiającymi pracodawców/przedsiębiorców	2
Zlecenie wykonania analizy rynku pracy danego zawodu, zapotrzebowania, wymagań pracodawców/przedsiębiorców	0

*można było wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Konsekwencją działań zmierzających do dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy było uruchomienie przez konińskie placówki kształcenia zawodowego w ostatnich latach następujących kierunków: technik programista, technik spedytor, technik grafiki i poligrafii cyfrowej, technik rachunkowości, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik robót wykończeniowych w budownictwie, cukiernik, magazynier-logistyk, kierowca-mechanik, magazynier-logistyk.

Warto także zauważyć, że w ostatnich pięciu latach nowe kierunki były otwierane we wszystkich placówkach, co świadczy o wysokiej aktywności dyrekcji tych szkół w zakresie podejmowania działań zmierzających do prób dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Analizując współpracę placówek oferujących kształcenie zawodowe z otoczeniem społeczno-gospodarczym należy także brać także pod uwagę relacje z uczelniami wyższymi. Nie wszyscy absolwenci szkół zawodowych bezpośrednio po zakończeniu edukacji na tym etapie wchodzi na rynek pracy. Część z nich bowiem kontynuuje naukę na uczelniach, co jest ze wszech miar pożądane przez kształtujący się na nowo rynek pracy (np. w aspekcie uberyzacji siły roboczej w kontekście „wynajmu” wysoko wykwalifikowanych usług specjalistycznych, które wymagać będą wysokich kwalifikacji).

W ramach przeprowadzonego badania stwierdzono, że wszystkie placówki współpracują z uczelniami z terenu Konina oraz z czterema z Poznania. Tabela nr 6 wskazuje z którymi uczelniami współpracują szkoły zawodowe.

Tabela 6. Uczelnie z Konina, z którymi współpracują szkoły zawodowe

Konińskie uczelnie, z którymi współpracują szkoły zawodowe	Liczba szkół
PWSZ w Koninie	5
Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu	3

Wyższa Szkoła Kadr Menadżerskich w Koninie	2
Politechnika Poznańska	2
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	2
Uniwersytet SWPS w Poznaniu	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

Największa liczba szkół deklaruje współpracę z PWSZ w Koninie oraz Wyższą Szkołą Bankową w Poznaniu, co może potwierdzać trend polegający na zacieśnianiu współpracy pomiędzy instytucjami edukacyjnymi na różnych poziomach. Uczelnie penetrują szkoły średnie w kontekście szukania kandydatów na studia, natomiast szkoły średnie szukają współpracy z instytucjami szkolnictwa wyższego w kontekście poprawy swojej oferty kształcenia.

Najczęściej współpraca ta przybiera postać uczestniczenia uczniów w zajęciach na uczelni (5 wskazań) oraz prowadzenia zajęć przez nauczycieli akademickich w szkole (5 wskazań). Natomiast żadna placówka nie wymieniła formy współpracy jaką jest konsultowanie nowo wprowadzanych programów kształcenia z pracownikami uczelni, co w perspektywie dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy jest pożądane.

Kolejną część badania stanowiły pytania dotyczące monitoringu losów absolwentów. Na pięć badanych szkół tylko jedna nie prowadziła monitoringu losów swoich absolwentów. Pozostałe szkoły deklarowały ich prowadzenie co przedstawia tabela nr 7.

Podczas ankietowego badania losów absolwentów konińskich szkół zawodowych w 2020 roku szczegółowe dane pozyskano z czterech na pięć placówek.

Całkowita liczba uczniów zaczynających naukę ostatniej klasie w badanym roku wynosiła 772 (we wszystkich placówkach kształcenia zawodowego), natomiast w wyniku badania uzyskano dane na temat 707 osób, co stanowi 91,3% całej badanej populacji.

Tabela 7. Losy absolwentów konińskich szkół zawodowych z 2020 roku

Losy absolwentów konińskich szkół zawodowych z 2020 roku	Wartość (%)
Absolwenci znajdujący zatrudnienie w czasie 12 miesięcy od zakończenia nauki	41

Absolwenci kontynuujący naukę w innych szkołach (przeważnie na wyższych uczelniach)*	59
Absolwenci nie kontynuujący edukacji ani nie znajdujący zatrudnienia w czasie 12 miesięcy od zakończenia nauki	19

*w ramach tej grupy absolwentów są także osoby, które kontynuują naukę oraz podjęły zatrudnienie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań

W porównaniu do wyników badań przeprowadzanych przez Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Koninie na temat zamierzeń absolwentów szkół zawodowych z terenu powiatów: konińskiego, słupeckiego, kolskiego i tureckiego widać wyraźne różnice. W ramach badań CWRKDiZ przeprowadzonych w dwunastu szkołach, w których wzięło udział 800 uczniów, większość z nich (58,63%) deklaroowało podjęcie pracy po ukończeniu szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe, a ok 35% zamierzało kontynuować naukę w szkole wyższej⁶, czyli prawie w odwrotnej proporcji w porównaniu do losów absolwentów zdiagnozowanych na podstawie badania opisanego w niniejszym tekście.

Dla pełniejszego obrazu warto także przytoczyć wyniki badań „Ocena sytuacji absolwentów szkół województwa wielkopolskiego rocznik 2016/2017 na rynku pracy” realizowanego przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego. W roku 2017 w województwie wielkopolskim aż 25,6% absolwentów zasadniczych szkół zawodowych było bezrobotnymi i aż 30% absolwentów techników⁷.

Generalnie można uznać sytuację konińskich absolwentów na rynku pracy za bardzo dobrą, gdyż w porównaniu do wyników kontroli NIK dotyczących szkolnictwa zawodowego w Polsce z 2016 roku, w ramach których stwierdzono, że aż około 41% absolwentów szkół zawodowych w Polsce jest osobami bezrobotnymi, w Koninie odsetek ten w 2020 roku w badanej próbie wyniósł około 19%.

⁶ Raport z badania uczniów kończących edukację w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe w Wielkopolsce wschodniej w 2019 r., Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Koninie, 2020.

⁷ Samorząd Województwa Wielkopolskiego, Ocena sytuacji absolwentów szkół województwa wielkopolskiego rocznik 2016/2017 na rynku pracy, Poznań 2018.

Wnioski (rekomendacje)

Głównym czynnikiem występowania niedopasowań na rynku pracy jest olbrzymia dynamika zmian zachodzących we współczesnym świecie. Pandemia COVID-19 jest tego doskonałą ilustracją. Można stwierdzić także, że cykle gospodarcze ulegają skróceniu, co w naturalny sposób powoduje zmianę zapotrzebowania na konkretne kwalifikacje⁸. Przygotowanie ścieżki kształcenia odpowiadającej na potrzeby rynku pracy nawet pomimo zaangażowania instytucji edukacyjnych oraz przedstawicieli rynku pracy jest procesem długotrwałym, wymagającym systemowych rozwiązań. Niejednokrotnie zdarza się, że absolwenci klas patronackich powstałych w wyniku dużego zaangażowania czasowego i materialnego interesariuszy wychodząc na rynek pracy posiadają kompetencje i kwalifikacje już nieaktualne.

W ramach badania stwierdzono z jednej strony bardzo pozytywne zjawisko, jakim jest fakt, że aż 59% absolwentów szkół zawodowych kontynuuje naukę na uczelniach wyższych (poszerzając swoje kwalifikacji), tak niestety aż 19% z nich staje się bezrobotnymi pomimo faktu wyboru szkoły zawodowej w założeniu mającej wyposażyć młodego człowieka w „fach w rękę”.

Wynika to bowiem z faktu, że w dalszym ciągu funkcjonuje linearny model wchodzenia na rynek pracy: edukacja, praca zawodowa, doświadczenie.

W czasach VUCA cechujących się zmiennością (volatility), niepewnością (uncertainty), złożonością (complexity) i niejednoznacznością (ambiguity) chyba jak nigdy dotychczas zauważa się potrzebę przełamania tego schematu i uzupełniania tradycyjnych ścieżek kształcenia o krótkie formy: moduły szkoleniowe zakończone procesem walidacji i certyfikacji oraz popularyzację idei kształcenia przez całe życie.

Jedną z propozycji takiego rozwiązania jest opracowywanie we współpracy z instytucjami rynku pracy kwalifikacji rynkowych w ramach Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i uzupełniania nimi podstawy programowej zarówno w formie innowacji edukacyjnych, jak i w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych, w szczególności w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2021–2027, dystrybuowanej

⁸ Kłosiewicz-Górecka U., (red.) *Potrzeby pracodawców a rozwój szkolnictwa zawodowego w Siedlcach* [w:] Raport z badania pracodawców i analiza rynku pracy, Warszawa 2011, s. 49.

w oparciu o wytyczne zdefiniowane w Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030⁹.

Warto zwrócić uwagę, iż na sytuację szkolnictwa zawodowego w Koninie wpływa cały szereg zjawisk charakterystycznych dla innych miast średniej wielkości zagrożonych dezurbanizacją, takich jak: migracje zarobkowe do Poznania; niewielka liczba siedzib firm w Koninie, oferujących atrakcyjne miejsca prac w szczególności zgodne profilem do kierunkami rozwoju gospodarczego (zielona energia) oraz negatywne trendy demograficzne.

W tym miejscu można sformułować następujące rozwiązania służące pogłębieniu współdziałania pomiędzy sektorem edukacji zawodowej a rynkiem pracy:

- aktualizacja dokumentu wyznaczającego strategiczne kierunki rozwoju Konina w kontekście zdefiniowania lokalnej specjalizacji we współpracy z innymi interesariuszami, takimi jak: końskie uczelnie, organizacje otoczenia biznesu, takie jak Agencja Rozwoju Regionalnego w Koninie, czy organizacje o zasięgu krajowym i międzynarodowym (np. Sektorowa Rada ds. Kompetencji Nowoczesne Usługi Biznesowe SRKNUB, będąca elementem systemu rad sektorowych nadzorowanych przez PARP) (np. usługi biznesowe związane z energetyką i ekoenergetyką);
- utworzenie nowych lub modyfikacja istniejących kierunków kształcenia w szkole zawodowej we współpracy z wybraną uczelnią oraz SRKNUB;
- realizacja projektów edukacyjnych kształtujących kompetencje dla firm ze zdefiniowanego sektora w oparciu o metodykę łańcucha wartości dodanej w sektorze edukacji¹⁰ z elementami podnoszenia kompetencji i kwalifikacje kadry dydaktycznej – staże i praktyki w przedsiębiorstwach ze zdefiniowanego sektora (nowa perspektywa UE: programy krajowe jak i regionalne);
- stworzenie kwalifikacji rynkowej dla lokalnej specjalizacji (ZSK) – np. zarządzanie usługami energetycznymi oraz włączenie jej do

⁹ Rada Ministrów przyjęła „Zintegrowaną Strategię Umiejętności 2030 (część szczegółowa)” uchwałą nr 195/2020 z 28 grudnia 2020 r.

¹⁰ Sobotka B., *Value chain in education sector illustrated with an example of Vocational Competence Certificate System*, „Forum Pedagogiczne” No 2/2 (2016).

podstawy programowej w ramach innowacji edukacyjnej w wybranej szkole zawodowej;

- stworzenie centrum kształcenia kadr dla zdefiniowanego sektora na wybranej uczelni w ramach współpracy ze szkolnictwem średnim zgodnie z ideą integracji systemu ECVET (Europejski system transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym) z ECTS (Europejski System Transferu Punktów dla szkolnictwa wyższego) promowaną na forum Unii Europejskiej¹¹; centrum mogłoby być ośrodkiem referencyjnym w skali kraju z zapleczem z technologią *Virtual Reality* do prowadzenia szkoleń oraz z uprawnieniami do walidacji efektów nauczania (centrum certyfikujące).

Wydaje się, że powyższe rekomendacje są bardzo realne do wdrożenia, a co istotne dla całego procesu ich zdefiniowanie w przeddzień dostępności finansowania w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021–2027 tworzy niezwykle szansę rozwojową (*window of opportunity*) dla Konina w kontekście faktycznych zmian i przeobrażeń w przestrzeni społeczno-gospodarczej (odchodzenie od gospodarki opartej na węglu).

ANALYSIS OF VOCATIONAL EDUCATION IN KONIN IN THE CONTEXT OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Summary:

The aim of the article is to present recommendations to increase the degree of matching the vocational education offer to the needs of the labour market in the context of the situation of vocational education in Konin. The text is based on the results of a survey conducted using paper forms (PAPS). The survey covered 5 institutions run by the municipality of Konin in which vocational education takes place. The survey concerned the offer of the examined institutions and their contribution to satisfying the needs of the labour market (number and structure of graduates).

¹¹ Saryusz-Wolski T., *Czy ECVET może być wartością dodaną dla ECTS?*, Cedefop, Linking credit systems and qualifications frameworks, 2010.

The respondents were asked to assess their educational resources. The survey took into account the aspect of cooperation between schools and the socio-economic environment, especially in terms of shaping their educational offer. The results of the survey are the basis for formulating recommendations concerning the directions of development of the fields of study in Konin.

Key words: vocational education, Konin educational offer adjustment to the labour market needs, local labour market, local development.

ANALIZA SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO W KONINIE W KONTEKŚCIE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Streszczenie:

Artykuł zawiera rekomendacje dotyczące zwiększenia stopnia dopasowania oferty kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w kontekście sytuacji szkolnictwa zawodowego w Koninie w czasie nadchodzącej transformacji gospodarczej. Tekst oparty jest na wynikach badania przeprowadzonego przy użyciu papierowych formularzy (PAPS). W badaniu wzięło udział pięć placówek prowadzonych przez gminę Konin, w których odbywa się edukacja zawodowa. Badanie dotyczyło oferty badanych instytucji oraz ich wkładu w zaspokajanie potrzeb rynku pracy (liczba i struktura absolwentów). Respondenci zostali poproszeni o ocenę swoich zasobów edukacyjnych. W badaniu uwzględniono aspekt współpracy szkół z otoczeniem społeczno-gospodarczym, zwłaszcza w zakresie kształtowania ich oferty edukacyjnej. Wyniki badania są podstawą do sformułowania rekomendacji dotyczących kierunków rozwoju kierunków kształcenia w Koninie.

Słowa kluczowe: szkolnictwo zawodowe, Konin, dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, lokalny rynek pracy, rozwój lokalny.

Bibliografia:

1. *Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2015 – podsumowanie głównych wyników*. Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2016.
2. *Badanie systemu kształcenia zawodowego w Polsce. Raport z badania jakościowego wśród ekspertów*. Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2011.
3. *Informacja o wynikach kontroli systemu szkolnictwa zawodowego*. Najwyższa Izba Kontroli, KNO.410.007.00.2015, NIK 2016.
4. Kłosiewicz-Górecka Urszula (red.): *Potrzeby pracodawców a rozwój szkolnictwa zawodowego w Siedlcach: Raport z badania pracodawców i analiza rynku pracy*, Warszawa 2011.
5. Mazik-Gorzelańczyk Magdalena: *Kształcenie zawodowe w Polsce w perspektywie zmian i potrzeb gospodarki*. Friedrich – Ebert – Stiftung, 2016.
6. *Ocena sytuacji absolwentów szkół województwa wielkopolskiego rocznik 2016/2017 na rynku pracy*. Samorząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań, 2018.
7. *Raport z badania uczniów kończących edukację w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe w Wielkopolsce Wschodniej w 2019 r.* Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Koninie, 2020.
8. SARYUSZ-WOLSKI TOMASZ: *Czy ECVET może być wartością dodaną dla ECTS? Linking credit systems and qualifications frameworks*. Cedefop, 2010.
9. SOBOTKA BARTOSZ: *Value chain in education sector illustrated with an example of Vocational Competence Certificate System*. „Forum Pedagogiczne”, No 2/2 (2016).
10. *Strategia Rozwoju Konina Plan 2020–2030*. Uchwała nr 293 Rady Miasta Konina z dnia 22 stycznia 2020 r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Konina Plan 2020–2030.
11. *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030*, uchwała Rady Ministrów nr 195/2020 z 28 grudnia 2020 r.